

Ecnebi memleketlerde tütün satmak için bir limitet şirket teşkili hakkında 1/783 numaralı kanun lâyihası ve Gümrük ve inhisarlar, İktisat ve Bütçe encümenleri mazbataları

T. C.
Başvekâlet
Kararlar müdürlüğü
Sayı 6/3045

22-X-1933

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Harici tütün satışımızın ilerlemesi için bir limitet şirket teşkili hakkında Gümrük ve inhisarlar vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 17-X-933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Mucip sebepler

Tütün inhisarlar idaresince sırf bir inhisar maddesi ve varidat membar telâkki edilemeyerek memleketin mühim bir ihraç metarı olmak üzere iktisadî noktadan da mütalea edilmek icap eder. Zira memleket içinde istihlâk edilen tütünün miktarı ancak on milyon kilodan ibarettir. Bu miktar azamî haddine yani nüfus başına bir kiloya iblâğ edilse dahi sarfiyat miktarı 14 milyon kiloyu tecavüz edemez. Bu miktar normal seneler istihsalâtının ancak bir rubunu teşkil ettiğine göre mütebaki 25 ilâ 30 milyon kiloluk tütün harice satılmak ve eihan piyasasına arz edilmek mecburiyetindedir.

Mesele bu noktadan mütalea edilince İnhisarlar idaresine terettüp eden vazife, Türk tütüneülüğünün haric pazarlarda yerini kuvvetlendirmek için mamulât ihraعاتını bir kazanç vasıtası olarak değil bilâkis ham tütünün reklâm ve propaganda vasıtası olarak istimal etmektir. Bu ise filyatta mamulâtımızın cenebi memleketlere maliyet bedeline satılmasını, haricî mukavelâtın en müsait şartlarla yapılmasını reklâm ve propagandalara bilfiil iştirak edilmesini, satış formülerinin rekabeti mümkün kılaacak bir tarzda tesbit edilmesini ve ihraçat sahasının tevsii için muhtelif ticarî teşebbüslerde bulunmasını istilzam etmektedir. Halbuki Devletin bir varidat müessesesi olmak iti-

barile mesai ve muamelâtı muhtelif kanunlarla tayin ve tahdit edilmiş olan İnhisarlar idaresinden mutlak bir serbesti ile yürünebilecek olan bu sahada matlûp faaliyeti beklemek bittabi mümkün değildir. Binaenaleyh tamamen ticarî bir zihniyetle ve mutlak bir serbesti ile idare edilmesi lâzımgelen bu iş sahasını hususî bir teşekkülün faaliyetine terketmek en muvafık çare olarak teemül edilmiştir. Ancak mühim teşkilâtı ve az çokihtisarı istilzam eden bu işin içinde İnhisarlar idaresinin bulunması bu teşekkülün faaliyetini teshil etmekle beraber haric piyasalarına bir kat daha emniyet bahş olacağı tabii olduğundan bu işin millî müessesatı maliyenin ve tütün tacirlerinin iştirakile teşkil olunacak bir limitet şirkete tevdiî münasip görülerek merbut lâyihaî kanuniyenin birinci maddesi ona göre tedvin edilmiştir.

İnhisar idaresinin son senelerde mahdut ve mukayyet vesaitile yaprak ve mamul halinde harice

ihraç ettiği tütünlerin maliyet bedeli takriben yarım milyon lirayı müteceviz olduğu cihetle daha vasi faaliyete girişecek olan şirket sermayesinin şimdilik bir milyon lira olarak tesbiti münasip görülmüş ve İhisarlar idaresinin murakabe salâhiyetini teyit ve takviye maksadile bu sermayenin nisfından fazlasının mezkûr idarenin mütedavil sermayesinden tefriki teemmül olunarak kanunun 2 inci maddesi o yolda yazılmıştır.

Fabrikasyon işleri mühim teşkilât ve tesisatı istilzam edeceği ve buna henüz faaliyet sahasına geçecek olan şirket sermayesinin yatırılması doğru olmayacağı cihetle şirketin fabrikasyon işlerinin de şimdilik İhisarlar idaresinin vesaitile ve yaprak tütün ticaretile iştilgal edildiği takdirde bunun mubayaat ve manipülasyon işlerinin de kezalik aynı suretle temini zarurî görülerek bu muamelâtî teshil etmek için şirketle idare arasında kararlaştırılacak muayyen bir faizle şirkete 500 000 liraya kadar kredi küşadı lüzumlu görülmüş ve 3 üncü madde bu maksatla tedvin edilmiştir.

Şirketin maksadı teşekkülü bu gün İhisarlar idaresi tarafından tam ve kâmil bir şekilde yapılamayan mamulât satışının inkişafını temine matuf bulunduğuna göre, bu maksatla İhisarlar idaresinin hariç memleketlerde mamulâtını satmak için muhtelif memleketlerde mukim müteahhitlerle aktettiği mukavelâtın bu şirkete devri tabii görülerek 4 üncü madde kaleme alınmıştır.

Şirketin sermayesinin nisfından fazlasına iştirak edecek olan ve ayrıca şirket nam ve hesabına yarım milyon lira kredi açacak olan İhisar idaresinin şirket üzerindeki hakkı murakabesi Devlet menafii noktai nazardan lâzmeden görülerek bu maksadın temini için 5 inci madde ilâve edilmiştir.

Gümrük ve inhisarlar encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Gümrük ve inhisarlar encümeni

Karar No. 3

Esas No. 1/783

13 - XI - 1933

Yüksek Reisliğe

Hariç tütün satışımızın ilerlemesi için bir limitet şirket teşkili hakkında Gümrük ve inhisarlar vekilliğine hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 17 - X - 1933 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılıp Başvekâletin 22 - X - 1933 tarih ve 6/3045 numaralı tezkeresile encümenimize havale olunan kanun lâyihası esbabı mucibesi Gümrük ve inhisarlar vekilliği inhisarlar şubesi müdürü Bey hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Memleketimizin tütün istihsalâtı normal senelerde takriben 40 - 50 milyon kilo olduğuna göre bunun ancak 10 - 14 milyon kilosu mamul sigara ve tütün halinde memleket içinde sarf ve istihsalâk edilebildiği ve geri kalan 25 - 30 milyon kilosunun hariç memleketlere sevk ve ihraç zarureti karşısında bulunduğu görülmektedir. İhisarlar idaresi bir Devlet varidat müessesesi olması itibarıyla memleketin en mühim bir ihraç maddesi olan tütünlerimizin eenebi memleketlere ihraç edilmesi ve satılması işlerinde ticarî bir zihniyetle meşgul olabilmesine muhtelif kanunların takyidatı mâni olmaktadır.

İstihsal ettiğimiz tütünlerin dış pazarlarda sürümünü temin etmek, ancak her nevi mamul tütün ve sigara satışına ve icabında yaprak tütün ticaretile meşgul olmak üzere bir limitet şirket teşkili ile kabil olacağı kanaatine varan inhisarlar vekilliğinin buna dair olan esbabı mucibesindeki mütaleaları encümenimize de tamamilen varit görülerek iştirak ve kanun lâyihası aynen kabul edilmiştir.

İktisat encümenine havale buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

G. İ. E. R. N.	M. M.	Kâtip	Aza	Aza	Aza	Aza
Ordu	Ordu	Afyon Karahisar	Kırşehir	Celibereket	Celibereket	Çorum
A. Şevket	A. Şevket	Cemal	Serdar	İbrahim	H. Basri	Bekir
Aza						
Samsun						
Memet						

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisat encümeni
Karar No. 4
Esas No. 1/783

28 - XI - 1933

Yüksek Reisliğe

Enebi memlekelerde tütün inhisarına ait mamul tütün ve sigara satışı muamelâtile iştigal etmek üzere bir limitet şirketi teşkiline dair Gümrük ve inhisarlar vekâletince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 17 - X - 1933 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve Başvekâletin 22-X-1933 tarihli ve 6/3045 sayılı tezkeresine bağlı olarak Yüksek Meclise takdim edilip encümenimize havale buyurulan « enebi memlekelerde mamul tütün ve sigara satmak için bir limitet şirket teşkili hakkında kanun lâyihası) Gümrük ve inhisarlar vekili Beyefendinin huzurile müzakeresi ve tetkik olundu.

Hükûmetin esbbar mucibesinden ve verilen izahattan memleket dahilinde her sene istihsal edilen tütün mahsulünün takriben dörtte birinin dahilinde istihlâk edilmek üzere İnhisar idaresince işlendiği ve bakiyesi için haricî pazarlar aramak mecburiyetinde kaldığı ve ancak bir taraftan yaprak tütün ihracına çalışırken bir taraftan da ötedenberi tanınmış markalarımız altında mamul tütün ve sigara ihracındaki faideyi düşünen İnhisar idaresi şimdiye kadar bu maksatla bazı teşebbüslere girişmişse de esas vazifesi arasında bu ihraç muameleleriyle uğraşmakta müşkülât görüldüğünden bu defa aynı maksadı haricte ticarî bir zihniyetle takip edecek ve faaliyeti İnhisar idaresi gibi muhtelif kanunlarla tayin ve tahdit edilmiş olmayacağı için mutlak bir serbesti ile yürüyebilecek ticarî ve iktisadî ayrı bir teşekkül vücade getirilmesi tercih edildiği anlaşılmış ve İnhisarlar idaresinin murakabesi altında böyle bir teşekkülün çalışmasından mamul tütün ve sigaralarımızın da sürümünü temin etmek gibi haddi zatında menfaati memlekete uygun neticeler elde edileceği ümniyesile encümenimiz kanun lâyihasını esas itibarile kabule şayan bulmuştur.

Kanun lâyihasında yapılan cüzî tadilât şunlardır: Unvan kanun mündericâtını daha iyi izah edebilmek üzere değiştirildiği gibi birinci maddenin son fıkrasındaki « icabında » kelimesi tayyedilmiştir.

İkinci madde aynen, üçüncü madde birinci fıkra « beş yüz bin liraya kadar kredi açmağa me-zundur » şeklinde tadilen kabul olunmuştur.

Dördüncü madde haricteki satış müteahhitlerle evvelce yapılmış mukavelelerin bilcümle hukuk ve vعاibi ile birlikte yeni teşekkül devrine ait olup aynen kabul edilmeele beraber bazı memlekelerdeki satış serbestisini on seneden fazla bağlayıcı bulunan mukaveleler dolayısıyla yeni teşekküle devrederken tekrar ciddi tetkikat yapılarak imkâna göre fesih veya tadilleri esbabının temini ve devam edecek mukaveleler için sıkı bir murakabe tatbikını encümenimiz bir temenni olarak kayde şayan görmüştür.

5 ve 6 ve 7 nci maddeler aynen kabul olunmuştur. Havalesi mucibince diğer encümenlere havale

buyurulmak üzere Yüksek Reislığe takdim olunur.

İk. E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza
Edirne	Şebîn K.	Afyon K.	İstanbul	Bursa	İstanbul
Şakir	Akosmanzade İzzet	Yaşar	Dr. R. Ferit	A. Hamdi	
Aza	Aza	Aza			
İstanbul	İznir	Bursa			
H. Vasıf	M. Sadettin	Rüştü			

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

M. No. 21

Esas No. 1/783

11 - XII - 1933

Yüksek Reislığe

Enebi memleketlerde İnhisarlar idaresine ait mamul tütün ve sigara satışile meşgul olmak üzere bir limitet şirket teşkiline dair tanzim olunarak Başvekâletten 22 teşrinievvel 1933 tarih ve 6/3045 numaralı tezkere ile gönderilen kanun lâyihası encümenimize de havale buyurulmakla bu hususa dair Gümrük ve inhisarlar ve İktisat encümenleri mazbatalarile birlikte Gümrük ve inhisarlar vekili Ali Rana Bey hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Memleketimizin en mühim mahsulâtından olan ve ancak küçük bir kısmı dahilinde sarfolunabilen tütünlerimizin dış pazarlarda satış ve sürümünün artırılması ziraî, ticarî ve malî noktalardan memleket iktisadiyatına büyük faydalar temin edeceği izaha muhtaç değildir.

Esbabı mucibeden ve alınan izahattan anlaşıldığına göre mevcut mevzuatı ve müesses teşkilâtı itibarile esas vazifesi imalâtını dahilinde satmaktan ibaret olan İnhisarlar idaresince fiilhakika şimdiye kadar kendi mamulâtı olan tütün ve sigaraların haricte satışını temin maksadile bazı teşebbüslere girişilmiş ve bazı mukaveleler aktolunmuş ise de bunlardan memleketin ümit ve intizar eylediği veçhile semereler alınmamış ve dış pazarlarda büyük faaliyetler ve inkişaf lar vücade getirilememiştir. Bu netice kısmen İnhisarlar idaresinin mevcut mevzuatının tahdîdat ve takyidatından ve kısmen de ticaretin ve bilhassa haricî ticaretin istilzam eylediği şart ve icapların ve mütehassıs anasırım idarece lâzım olduğu veçhile temin edilememesinden ileri gelmektedir.

Bu itibarla başlıca ihraç maddemiz olan tütünlerimizin harice satışını artırmağa matuf her tedbiri memleketin yüksek menfaatine muvafık gören encümenimiz lâyihayı esas noktasından kabule şayan bulmuştur.

Şirketin iptidaen vazolunacak bir milyon lira sermayesinin İcra Vekilleri kararile ancak bir misline kadar artırılması ve daha fazla sermayeye ihtiyaç görülürse bunun için Büyük Meclisin müsaadesine müracaat olunması encümenimizce daha muvafık ve daha ihtiyatlı görülmüş ve ikinci maddede buna göre değişiklik yapılmış olduğu gibi İnhisarlar idaresince limitet şirkete kredi ile vaki olacak satışların mevzu sermayenin dörtte birini teavüz etmemesi yolunda encümenimiz tarafından dermeyan edilen noktai nazara Hükümetçe de iştirak edilerek üçüncü madde bu esasa göre değiştirilmiştir.

Evvelece İnhisarlar idaresile eşhas arasında aktedilmiş olan mukavelâtın dolayı karşı tarafı mukavele haricinde her hangi bir tarz ve şekilde muvafakati alınmaksızın bu kanun ile takyit etmeğe hukukan imkân olmadığından dördüncü madde İnhisarlar idaresine devir muamelesini yapabilmek üzere lâzım olan salâhiyetin temini şeklinde yazılmıştır.

Şirket sermayesinin ekseriyetinin İnhisarlar idaresine ait olması itibarile bu idarece şirket muaa-

melâtinin sureti daimede ve bir vazife telâkkisile murakabesini teminen beşinci maddenin ifadesi kuvvetlendirilmiştir.

Bunlardan maada lâyhada zikredilen satış işinin mümkün olan zaman ve mahallerde bizzat şirket tarafından ve şirketin kendi vesait ve elâmanlarile ve daima sahasını genişlettirecek surette tedvirine çalışılarak bu hak ve menfaatlerin mukavelât ile ahara devrinden içtinap olunması lüzumuna işaretle hazırlanan kanun lâyihasını Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reislîğe takdim ederiz.

Burdur Reis <i>M. Şeref</i>	Konya R. V. <i>K. Hüsnü</i>	Isparta M. M. <i>Mükerrem</i>	Kâtip Tokat <i>Süreyya</i>	Bursa <i>Dr. Galip</i>	Çorum <i>Mustafa</i>
Edirne <i>Faik</i>	Elâziz <i>H. Tahsin</i>	Erzurum <i>Aziz</i>	İstanbul <i>Sadettin</i>	İzmir <i>Kâzım</i>	Kayseri <i>A. Hilmi</i>
Kırklareli <i>M. Nahit</i>	Kırklareli <i>Şevket</i>	Manisa <i>M. Turgut</i>	Sivas <i>Rasim</i>	Sivas <i>M. Remzi</i>	Yozgat <i>S. Sırrı</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Ecnebi memleketlerde tütün satmak için bir limitet şirket teşkili hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Memleket haricinde mamul tütün ve sigara satışı muamelâtile iştigal etmek üzere İnhisarlar idaresi ve milli müessesatı maliyenin ve ötedenberi tütün ticaretile meşgul tacirlerin iştirakile bir limitet şirket teşkiline Gümrük ve inhisarlar vekâleti mezundur.

Bu şirket icabında yaprak tütün ticaretile de iştigal edebilecektir.

MADDE 2 — Bu limitet şirketin sermayesi icabında Heyeti Vekile kararı ile arttırılabilmek üzere bir milyon liradır. Bunun beş yüz elli bin lirası inhisarlar idaresinin mütedavil sermayesinden ve mütebakisi diğer şeriklerce temin olunur. Sermaye arttırıldığı takdirde bu nisbet muhafaza edilir.

MADDE 3 — İnhisarlar idaresi bu şirket nam ve hesabına beş yüz bin liralık kredi açmağa mezundur. İşbu kredinin tâbi olacağı faiz şirketle inhisar idaresi arasında tekarrür ettirilecektir.

MADDE 4 — İnhisarlar idaresinin hariçte mamul tütün ve sigara satmak için aktetmiş bulunduğu bütün mukaveleler bilcümle hukuk ve vecaibile birlikte bu şirkete devrolunur.

MADDE 5 — Şirketin bilûmum muamelâtını inhisarlar idaresi murakabeye salâhiyettardır.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun icrasına Gümrük ve inhisarlar vekili memurdur.

17 - X - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
İsmet	Ş. Saracoğlu	Zekâi	Ş. Kaya
Ha. V.	Mal. V. V.	Maf. V. V.	Na. V.
	Hilmi	Dr. Refik	Hilmi
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
M. Celâl	Dr. Refik	Ali Raça	Muhlis

İKTİSAT ENCÜMENİNİN TADİLİ

Ecnebi memleketlerde mamul tütün ve sigara satmak için bir limitet şirket teşkili hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Memleket haricinde mamul tütün ve sigara satışı muamelâtile iştigal etmek üzere İnhisarlar idaresi ve milli müessesatı maliyenin ve ötedenberi tütün ticaretile meşgul tacirlerin iştirakile bir limitet şirket teşkiline Gümrük ve inhisarlar vekâleti mezundur. Bu şirket yaprak tütün ticaretile de iştigal edebilecektir.

MADDE 2 — Bu limitet şirketin sermayesi icabında Heyeti Vekile kararı ile arttırılabilmek üzere bir milyon liradır. Bunun 550 bin lirası İnhisarlar idaresinin mütedavil sermayesinden ve mütebakisi diğer şeriklerce temin olunur. Sermaye arttırıldığı takdirde bu nisbet muhafaza edilir.

MADDE 3 — İnhisarlar idaresi bu şirket nam ve hesabına 500 000 liraya kadar kredi açmağa mezundur. İşbu kredinin tâbi olacağı faiz şirketle İnhisar idaresi arasında takarrür ettirilir.

MADDE 4 — İnhisarlar idaresinin hariçte mamul tütün ve sigara satmak için aktetmiş bulunduğu bütün mukaveleler bilcümle hukuk ve vecaibile birlikte bu şirkete devrolunur.

MADDE 5 — Şirketin bilûmum muamelâtını İnhisarlar idaresi murakabeye salâhiyettardır.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun icrasına Gümrük ve inhisarlar vekili memurdur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

*Ecnebi memleketlerde sigara ve tütün
satmak için bir limitet şirketi teşkili
hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1 — İktisat encümeninin 1 inci maddesi aynen.

MADDE 2 — Limitet şirketin sermayesi bir milyon liradır. Ancak bu miktar İcra Vekilleri Heyeti kararile bir misli arttırılabilir. İşbu bir milyon liranın beş yüz elli bin lirası İnhisarlar idaresinin mütedavil sermayesinden ve mütebakisi diğer şirketlerce temin olunur. Sermaye artırıldığı takdirde bu nisbet muhafaza olunur.

MADDE 3 — İnhisarlar idaresi; limitet şirkete, tediye edilmiş sermayenin en çok yüzde yirmi beşi kadar kredi ile mal verebilir. Bu kredinin tâbi olacağı faiz haddi şirketle İnhisarlar idaresi arasında kararlaştırılır.

MADDE 4 — İnhisarlar idaresi, şimdiye kadar dışarda kendi mamul tütün ve sigaralarını satmak için akdetmiş olduğu bütün mukavelleri her türlü hukuk ve vekaibile birlikte limitet şirkete devredebilir.

MADDE 5 — İnhisarlar idaresi şirketin bütün muamelâtını murakabe ile mükelleftir.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun hükmünü icraya Gümrük ve inhisarlar vekili memurdur.

